

BYZANTION NEKROPOL'ÜNE ÂT İKİ MEZAR STEL'İ

Doç. Dr. Z. TAŞLIKLIOĞLU

Asıl mevzuumuz olan kitabelerin tetkikine girişmeden önce, bu kitabelerin âit oldukları Byzantion Nekropol'ünün yerini tanıtmak her halde faydalı olacaktır. Son zamanlara kadar bu Nekropol hakkındaki bilgimiz E. Mamboury'nin turistik mahiyette vermiş olduğu malûmattan ibaret kalmıştı¹. Fakat, son yıllarda muhtelif yerlerde yapılan kazılar neticesinde, nekropol'e âit bol malzeme elde edilmiş ve bugün bu malzeme İstanbul Arkeoloji müzesinin büyükçe bir salonunu doldurmuş durumdadır². Bu çok kıymetli nekropol eşyası (1943-1950) yılları arasında, Üniversite merkez binası arkasındaki Hukuk ve İktisat Fakültelerile, eski Zeynep Hanım konağının bulunduğu yerde Edebiyat ve Fen Fakültelerinin temel kazıları sırasında ele geçmiştir. Muhtelif vesilelerle İstanbul Arkeoloji Müzesi arkeoloğu Nezh Fıratlı tarafından kıymetlendirilmeğe çalışılan bu yeni malzemeye göre, esas hudutları, bu günkü Sultan Ahmet-Beyazıt meydanı-Üniversite merkez binası ve hattâ Vezneciler-Lâleli olan nekropol'ün M. ö. IV. asırdan M. s. III. asra, yâni Büyük Konstantinos zamanına kadar kullanıldığı anlaşılmaktadır³.

Şimdi asıl mevzuumuza gelelim :

1 — Stel : “*Cenaze ziyafeti*”ni tasvir eden bu stel, Beyazıt Camiinin tamiri dolayisile oradaki taş yığınları arasında bulunmuştur⁴. Taş,

¹ Ernest Mamboury, *İstanbul Touristique*, 1951, s. 246.

² *Resimli Rehber, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yunan, Roma ve Bizans Heykeltıraşlık ve Mimarlık eserleri koleksiyonları*, 1953. s. 4, 5.

³ Nezh Fıratlı, *Cahiers Archéologiques* V, 1951, s. 67-71; *Bulleten* Cilt XVI, Sayı 61 Ocak 1951, s. 17 v.d; 5. Türk Tarih Kongresindeki Tebliği. Henüz yayınlanmayan bu malûmatı şifahi olarak bizzat Nezh Fıratlı'dan aldım.

⁴ Bu mezar taşı, Edebiyat Fakültesi San'at Tarihi doçentlerinden Dr. Semavi Eyice'nin gayretile elde edilmiştir. Taşı arkadaşımıza hediye eden tamir müteahhidine göre, taş Silivri'den getirilmiştir. Halen Edebiyat Fakültesi, San'at Tarihi Bölümünde bulunmaktadır. Bu taştan faydalanmama imkân veren arkadaşım Semavi Eyice'ye teşekkür ederim.

dikdörtgen şeklinde bir mermerdir. Yüksekliği 0,60 m., genişliği 0,42 m., kalınlığı 0,07 m., harf yüksekliği 15 mm. dir. Üzerinde 0,34 m. yüksekliğinde ve 0,31 m. genişliğinde “Cenaze ziyafeti”ni temsil eden bir kabartma vardır. Kitabesi de, bu kabartmanın hemen üst kısmında 0,8 m. genişliğindeki bir satır üzerine, üç satır halinde yazılmıştır. Gerek kitabenin yazı karakterlerinin hususiyeti, gerekse kabartmasının işleniş tarzı, bu stel’in geç Hellenistik devre âit olduğunu göstermektedir.

Taşın Selymbria’dan (bugünkü ismi Silivri’dir) getirilmiş olduğunu yukarıda söylemiştik. Üzerindeki kitabenin Dorik lehçe ile yazılmış olduğuna bakılırsa, bu lehçe, hem Byzantion’da hem de Selymbria’da kullanıldığı için, onu Selymbria’ya maletmek belki doğru olur. Fakat, elimizdeki bu kabil mezar stel’lerinden bir kısmını incelediğimizde⁵, motif ve işleniş tarzı bakımından bu stel’in, Byzantion stel’lerine çok benzerlik arzettiği görülür. Esasen, taşın yüzde yüz Selymbria’dan getirilmiş olmasını kabul etmek isabetli olmasa gerekir. Çünkü, çeşitli yerlerden getirilen ve aynı zamanda caminin kendi taşlarından mürekkep bir yığın arasında bulunmuştur. Byzantion nekropol’ü hudutları dahilinde bulunan bütün eski yapılarda, Bizans devrine ve daha eski devirlere âit sütun ve taş parçalarına rastlanmaktadır. Maamafih, böyle bir mezar taşının Byzantion nekropol’ü hudutları dışına da çıkarılmış olduğu da düşünülebilir. Bu Byzantion eseri Selymbria’ya götürülmüş olabilir. Ayrıca, taşın, yeni yapılar dolayısıyla bir yerden diğer bir yere nakli her zaman olan şeylerdir. Byzantion karakter ve hususiyetini taşıyan bu stel’in Byzantion nekropol’ünden çıkmış olması herhalde çok muhtemeldir. Bizim taşın da her mezar stel’inde görüldüğü gibi, arka kısmı kabaca yontulmuştur. Fakat, bu kısmın aşınmış ve düzleşerek parlak bir hal almış olması da, onun, vaktile yerinden alındığını, sonra da başka bir yapıda kullanıldığını ortaya koyar. Fakat kabartma kısmı alta gelmek üzere, stel, herhalde döşeme taşı olarak kullanılmıştır. Kabartmadaki insan tasvirlerinin burunları ve bazı âzaları kırılmıştır. Şu halde, bu stel’in menşei ile ilgili uzak, yakın çeşitli mütalâalardan sonra, onu, herhalde, Selymbria’dan ziyade Byzantion nekropol’üne bağlamak daha yerinde bir görüş olacaktır, kanaatindeyim.

⁵ Krş. Gustave Mendel, *Catalogue des Sculptures grecques, romaines et byzantines* III, Constantinople, 1914, No. 980, 995, 996, 1000, 1001, 1002, 1003, 1008.

Stel'deki tasvir :

Aslında üç akroterion'la nihayet bulmuş olması muhtemel olan bu stel, bir ailenin günlük hayatından bir sahneyi tasvir etmektedir. Aşağı yukarı stel'in orta kısmını kaplamış durumda olan sahne, bir kadın, bir erkek ve iki hizmetçiden ibaret dört kişiyi ihtiva eder. Erkek arka plândadır, bir tunika ve bir de bol manto giymiş, ve sol dirseğini yüksekçe bir yastığa dayamak suretiyle, yekpare bir sedir üzerinde oldukça kalınca bir şilteye yaslanmış vaziyettedir. Vücudunun dörtte üçü sola dönüktür. Sol elinde bir kupa vardır. Sağ elile de, yatağının ayak ucunda, ön plânda, gene yekpare ve arkalıksız bir iskemleye oturmakta olan bir genç kadına çelenk uzatmaktadır. Kadın ise, bir khiton ile gayet zarif bir himation giymiş olduğu halde, erkeğin tam karşısında oturmaktadır. Sol elile başının iki tarafından yeldirme gibi omuzlarından aşağıya kadar inen himation'unun sol yakasını düzeltmektedir; sağ elini de, kendi halinde, sağ dizinin üstüne bırakmıştır. Bu kabartma, bizde, bir genç kadının kocasına en tabii günlük hizmetlerinden olan yemek hazırlama sahnesi tesirini uyandırmaktadır. Her ikisinin de yüzleri tanınmayacak kadar kırıldığı için, nereye baktıkları tesbit edilemiyor. Kadının yanında, biraz daha ön plânda, ayakta, yere kadar inen bir tunika giymiş, yüzü diğerleri gibi yıpranmış küçük bir hizmetçi kız görünmektedir. Elinde bir (yün) sepeti vardır. Yatağının baş ucunda da, emirlere âmade vaziyette, ellerini göbeğinin üstüne bağlamış, burnu ve yüzü kırık bir erkek çocuğu görülür. Yatağın önünde, ortada, tek ayaklı bir masa ⁶ vardır, üzerinde dört yiyecek çeşidi bulunmaktadır. Burada kadının tasviri, erkeğe nazaran hem daha irice, hem de daha ön plânda yer almış olduğu için, Mendel Kataloğundaki bazı kabartmaların tasvir edilişlerinin ⁷ tam tersine olarak, bu stel'in sedire yaslanmış erkeğe değil, bilâkis kadına âit olduğu kuvvetle muhtemeldir. Zira, bu hususu kabartmalardan ziyade, stel'in üzerindeki kitabeden öğrenmekteyiz. Stel'in kime âit olduğunu sıhatli bir şekilde tesbit etmek için, yalnız stel'deki kabartmaya değil, aynı zamanda bilhassa kitabeye ehemmiyet vermek lâzımdır ⁸.

⁶ Bu kabartmanın mühim taraflarından birisi de, "*mensa tripes*" yani üç ayaklı masa yerine, bu türlü cenaze ziyafetlerini tasvir eden kabartmalarda, hemen hemen hiç rastlanmamış olan veyahut da pek nâdir görülen tek ayaklı bir masanın aynı maksatla kullanılmış olmasıdır.

⁷ Krş. Güstave Mendel, *ayn eser* III, No. 979, 985, 997, 1001, 1004, 1007.

⁸ Krş. Güstave Mendel, *ayn. eser* III, No. 981, 982, 1001, 1002, 1005, 1015.

Stel'in alt kısmında, çok muahhar zamanlara âit olduğu anlaşılan siyahımtırak renkte mürekkeple çizilmiş bir haç işareti mevcuttur. Bu haçın sağ ve sol tarafında 'Ι(ησοῦ)ς Χ(ριστὸς) (=yâni *Hazreti İsa*) kelimelerinin kısaltılmış şekilleri ve alt kısmında da iki heceye bölünmüş olarak νικᾷ (=yâni *gâlip geliyor*) fiili ile tamamlanan "*Hazreti İsa gâlip geliyor*" cümlesi okunmaktadır. İlk bakışta, bu ibare, stel'in ikinci defa olarak kullanılmış olduğuna bir emare gibi görünürse de, bu doğru değildir. Çünkü, bu işaret ve yazılar, son derece basittir.

Stel'in kitabesi :

Φιλήτας τᾶς
'Απολλοφάνηος θυγατῆρ δὲ
Νουμηνίου τοῦ Μακάριος.

Kelime kelime tercümesi :

"*Apollophanes'in Phileta'sı ve Makaris oğlu Numenios'un kızı, Phileta'nın (mezarıdır).*"

Bu kitabede şu üç garabet göze çarpar :

a) Stel'in üzerindeki epigrafi'nin simetrisizliği, yâni yazının, taşın tam ortasına gelmiyerek, sola kaçmış olması,

b) Ölü Phileta'nın iki babalı görünüşü,

c) θυγατῆρ kelimesindeki gramer hatası.

Şimdi bu hususları ayrı ayrı inceleyelim :

a) Hemen hemen bütün stel'lerde görüldüğü üzere, bir stel'in kitabesinin yazılacak sahasının umumiyetle stel'in orta kısmına düşmesi lâzımdır, yâni kitabenin yerinin intihabında simetri'yi bilhassa nazarı itibare almak gerekir. Halbuki, tetkik mevzuumuz olan bu kitabede böyle bir simetri'yi bulamıyoruz. Aynı simetri'sizliği bu

Mendel'in bu numaralarına âit stel'lerindeki kitabelere göre, mezarlarda birden fazla ölünün bulunduğunu açıkça ifade edildiği halde, Mendel aynı mezarlar için birer ölü göstermektedir; 1014 numaralı kitabede ise bir ölüden bahsedildiği halde Mendel iki ölü göstermiştir; aynı eserin bilhassa 974 numaralı kitabesi calibi dikkkattir; Burada kabartmanın tasvirinde hakikaten isabet vardır. Fakat şunu tebarüz ettirmeliyiz ki, kabartma bir kaç kişiyi değil, bilâkis bir tek şahsı tasvir etmektedir, ve yatağa uzanmış olan bu şahsın da kadın olduğu besbellidir. Binaenaleyh, kitabe ile kabartmanın isabeti işte bu keyfiyetten ileri gelmiştir.

kabartmanın paralelini teşkil eden Mendel kataloğundaki bazı kitabeli kabartmalarda da görmek mümkündür⁹. Bu kabartmalarda da kitabe, sağ tarafta yazılacak müsait yer olduğu halde, bu yer boş bırakılarak ikinci satıra geçilmiştir. Bizimkinde de aynı hali görüyoruz. Bundan dolayıdır ki, kitabeyi yazan taşçı, sun'î bir müdahale neticesinde bu boş yeri doldurmak mecburiyetinde kalmış, yâni, elimizdeki stel'de, boş bırakılmış olan kısma, ikinci satırın sonundan $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\eta\rho$ δὲ kelimelerile tekrar devam edilmesi, bu kısmın sonradan bir ilâve olduğu zannını vermektedir. Halbuki bu hususiyeti, Mendel kataloğundaki paralel stel'lerde göremiyoruz. Yâni, bu kabartmalı stel'lerin sağ taraflarında yazılacak müsait yer olduğu halde, burası boş bırakılıp, ikinci satıra geçildikten sonra, aynı satırda, herhangi bir devam vaziyeti görülmemektedir. Bundan da anlaşılıyor ki, kabartmamızdaki anormal vaziyet, doğrudan doğruya, sonradan ilâve edilmiş olan ek cümleden ileri gelmiştir.

b) Kitabeye göre, Phileta iki babalıdır. Tabii biri kendi öz babası ötekisi ise üvey babasıdır, ve böyle olması da lâzımdır ki, bu takdirde kitabede geçen $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\eta\rho$ δὲ ifadesinin $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\rho\pi\omicron\upsilon\iota\alpha\nu$ yerine yazılmış olduğunu anlamak her halde yerinde olur ki, o zaman Numenios'un hakikaten bir babalık vazifesini görmüş olduğuna kanaat getiririz.

c) Bu türlü mezar kitabelerinde umumiyetle ölünün ismi ya mülkiyet ifade eden *Genetivus Possessivus*, yahut da *Nominativus* veya *Vocativus* olarak geçer. Bu kitabede de ölü, *Genetivus* halindedir, ve mezarın, ölü Phileta adında bir kadına âit olduğunu göstermektedir. Halbuki, kitabenin ikinci satırında, Phileta'ya âit olan $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\eta\rho$ kelimesi *Nominativus* halinde bulunuyor ki, gramer bakımından yanlıştır. Aslında bunun da *Genetivus Possessivus* halinde bulunması lâzımdı. Kitabeyi hakkeden ustanın, sadece $\Phi\iota\lambda\eta\tau\alpha\varsigma$ τᾶς 'Απολλοφάνης yâni "Apollophanes'in kızı Phileta'nın (mezarıdır) "cümlesini yazmak istediğini, hattâ böyle yazmış olduğunu tasavvur edebiliriz. Fakat ihtimal, o zaman henüz hayatta olan ikinci babası Numenios'un vâki bir isteği üzerine, taşçının, hemen devam ederek, $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\eta\rho$ δὲ $\text{Νουμηνίου τοῦ Μακάριου}$ yâni "Makarıs oğlu Numenios'un kızı" şeklinde bir ilâve ile, kitabeyi tamamladığını düşünebiliriz. Zaten kitabelerde bu türlü ilâvelerin yapıldığına sık sık rastlanmaktadır. Üvey baba Makaris oğlu Numenios'un, her halde kızı kendinin büyütmiş olduğu hakkın-

⁹ Krş. Güstave Mendel, *ayn. eser.* III, No. 979, 985, 986.

daki arzusu üzerine, taşçı, kitabeye $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\acute{\eta}\rho \delta\epsilon \text{Νουμηνίου τοῦ Μακάριος}$ ibaresini eklemiş olabilir. Böylece, Kitabenin hakiki ve tam mânası da anlaşılabilir. Fakat, bu takdirde dahi kitabede gramer hatası mevcuttur ki, bu hata, kitabeyi hakmeden ustanın ihmalinden doğmuş olabilir. Zaten taşçı ve bu gibilerinin lüzumu kadar okuma yazma bilmedikleri de düşünülebilir. Bu bakımdan, kabartmamızda görüldüğü vechile, taşçının, *Genetivus* yâni $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\rho\acute{\omicron}\varsigma$ yerine *Nominativus* yâni $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\acute{\eta}\rho$ yazmış olmasına hiç şaşmamalıyız. Bu ve bu gibi yanlışlıklara her zaman rastlamak mümkündür. Yalnız, bizim burada, kitabenin hakiki mânasını verebilmek için, yanlış olarak yazılmış $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\acute{\eta}\rho$ kelimesinin $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha} \theta\upsilon\gamma\alpha\tau\rho\omicron\upsilon\iota\alpha\nu$ yerine kullanılmış olduğunu, biraz evvel de söylediğimiz gibi, kabul etmemiz icap eder ki, o zaman Numenius'un bir babalık vazifesini yapmış olduğunu düşünerek, $\Phi\iota\lambda\acute{\eta}\tau\alpha\varsigma \tau\acute{\alpha}\varsigma \text{'Απολλοφάνηρος}$ yâni "bu mezar *Apollophanes'in* kızı *Phileta'mındır*" diye yazılmış olan ibareye, Numenius'un isteği üzerine kitabenin devamı olan $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\acute{\eta}\rho \delta\epsilon \text{Νουμηνίου τοῦ Μακάριος}$ yâni "Makarıs oğlu Numenius'un evlâtlığı" kelimeleri ilâve edilmiştir, kanaatindeyiz.

Kitabenin son satırının son kelimesini teşkil eden Μακάριος 'a gelince, cümledeki yeri icabı, bu kelimenin, Üçüncü Çekime dahil bir ΜΑΚΑΡΙΣ Özel isminin *Genetivus*'u olması icap eder. Cümledeki vazifesi icabı *Genetivus* halinde bulunan bu kelime, yâni ΜΑΚΑΡΙΣ Özel ismi Klâsik devirde hiç kullanılmamıştır. Hattâ Hellenistik devrin devamı müddetince de görünmez. Yalnız, elimizdeki kitabenin zamanına rastlayan geç Hellenistik devrinde ilk defa olarak şimdi karşımıza çıkmış bulunmaktadır.

Μακάριος (= Μακάρις) diye bir Özel isim *CIG*'nin şu iki kitabesinde geçmektedir :

$\text{Εὐχὴ Ἀλαφίνου καὶ Σευήρας}$
 $\text{Μακάρις υἱὸς αὐτῶν ἐκλήρωσεν}^{10}$.

$\text{Θρέψε πάτρη Ῥώμη κλυτὸς ἠνίοχος Πολυνείκης}$
 $\text{υἱὲ δύο Μακάριον Τατιανόν τε κάσιν}^{11}$.

Fakat, bu metindelerde geçen Μακάρις ve Μακάριον kelimelerinin, kitabeler Hristiyanlık devrine âit olduğu için, bu devirde daha çok

¹⁰ *CIG* IV, 8803.

¹¹ *CIG* III, 6274.

müteammim olan Μακάριος Özel isminin kısaltılmış şekli olduğu, üzerlerindeki Ton işaretlerinden anlaşılmaktadır¹². Bu itibarla, Μακάριος'un kısa şekli diye kabul edilen Μακάρις ismi hakkında bugüne kadar hiçbir mutalâa ne yürütülmüş ne de başka bir ΜΑΚΑΡΙΣ Özel isminin mevcudiyeti düşünülmüştür. Binaenaleyh, şimdi, üzerinde çalıştığımız, kitabenin ele geçişinden sonra, Μακάριος = Μακάρις ve Μακάριον = Μακάριον kelimelerinin kitabemizde geçen ΜΑΚΑΡΙΟΣ ile hiçbir ilgisinin bulunmaması lâzım geldiğini zannediyoruz. Ve aynı zamanda gene bu ΜΑΚΑΡΙΟΣ ifadesinin *Nominativus*'unu teşkil eden ΜΑΚΑΡΙΣ'i, Μακάριος'un kısa şekli olan Μακάρις'ten tamamen farklı buluyoruz ve bunu bilhassa tebaruz ettirmek isteriz.

2 — Stel.- 1944 senesinde Edebiyat ve Fen Fakültelerinin temel hafriyatı sırasında ele geçmiş olup, bu gün Edebiyat Fakültesi Klâsik Filoloji Bölümünde muhafaza edilmektedir.¹³ Cinsi mermerdir. Şeklen, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralan bir dikdörtgendir. Yüksekliği 0,52 m., genişliği 0,34 m., kalınlığı ise 0,8 m. dir. Üzerinde 0,32 m. yüksekliğinde ve 0,28 m. genişliğinde bir "Cenaze Ziyafeti"ni tasvir eden kabartma vardır. Bu kabartmanın hemen üst kısmında gayet güzel, okunaklı bir kitabe mevcuttur. Bu kitabe bize, bu taşın,

¹² Malûm olduğu üzere, Roma ve geç Roma devirlerine âit kitabelerde, *Nominativusları* (—ιος) ve (—ιον) ile nihayet bulan bir çok Özel ve Cins isimlerin (—ις) ve (—ιϋ) şeklinde kısaltılmış olduklarına, sık sık rastlanmaktadır. Meselâ, Ἀπολλώνιος'un kısaltılmış şekli Ἀπολλώνιος olarak geçer. Keza, Ἀφρήλιος'un da Ἀφρήλις; sonra arada bir Cinsiz κενοτάριον yerine κενοτάριον yazılıdır. Ve aynı zamanda da, dikkat edilirse, bu isimlerin kısaltılmış şekilleri *Proparoksytonon*'durlar, yani Ton İşareti olan *Acutus*'larını sondan üçüncü hece üzerine almışlardır. Kısa şekillerinin bazılarında da (meselâ, Ἀφρήλις, Ἀπολλώνιος) kaide icabı *Circumflexus* Ton İşaretini aynı hece üzerinde, gene *Acutus* olarak muhafaza etmişlerdir. Yukarıda vermiş olduğumuz *CIG* kitabelerinde geçen Μακάριος = Μακάρις Özel ismi Aksantüasyon bakımından *Properispomenon* olmayıp, *Paroksytonon* bir kelime olduğundan (zira, bu kelimenin ikinci hecesindeki (α) kısadır) verilen bir iki misalin dışında mütalâa edilmelidir. Maamafih, yukarıda *CIG*'nin birinci kitabesinde geçen *Nominativus* halindeki Μακάρις Özel isminin, Μακάριος'un kısa şekli olduğu, (—ιος) son hecesinin (—ις) şeklinde yazılmış olmasından anlaşılmaktadır.

¹³ Vaktile, mevzu bahis Fakültelerin temel kazıları sırasında meydana çıkarılıp, ehemmiyetsiz diye bir kenara atılmış bulunan mezar stel'i Fen Fakültesi elektrikçisi Bay Aziz Sun'un gayretleri sayesinde muhafaza altına alınarak, zayı olunmasına mâni olunmuştur. Aziz Sun dostumuzdan, uzun zamandır evinde muhafaza altında bulundurduğu bu mezar taşının inceleme ve neşretme fırsatını elde etmiş bulunmaktan dolayı kendilerine teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Naksos isminde bir zatın mezarına âit olduğunu göstermektedir. Nitekim, üzerindeki kabartmada da kitabenin muhteviyatını aynen okumaktayız. Kabartma, bir vedâ sahnesini tasvir ediyor. Âile reisi Naksos, gayet müteessir, sol elinde bir içki kadehi olduğu halde, son defa olarak uzanan sağ elile karısının elini sıkarken görülmektedir. Sakalsız, genç, dinç bir yolcudur. Yüzünde hakikaten bir ayrılık hüznü okunmaktadır. Sirtında bir tunika ile bir de bol manto vardır. Üzerinde uzanmış olduğu yatağının önünde üç ayaklı bir masa (*mensa tripes*) vardır. Bunun üzerinde çeşitli yiyecek ve meyve görünmektedir. Yatağının ayak ucunda karısı olan genç bir kadın arkalıksız bir iskemleye oturmuş olduğu halde yolcunun, kendini yalnız bırakmasından mütevellit bir hüznle bitap vaziyette görünmektedir. Güzel bir khiton, bir de başının iki yanından aşağıya kadar düşen bir himation giymiştir. Sol elile bu himation'un sol yakasını düzeltmektedir. Oturduğu iskemlenin hemen yanında küçük bir hizmetçi kız vardır ki elinde kutuya benzer bir şeyle bekler vaziyette tasvir edilmiştir. Bunun tam karşısında, yatağın baş ucunda da bir erkek çocuğu (hizmetçi) durmaktadır; arkası efendisine kısmen dönük olduğu halde müteessir tavrile hakikaten acındırıcı bir hali vardır. Karı koca ve iki de hizmetçiden müteşekkil bu vedâ sahnesi, bir zevcenin, kocasına hayatta iken yaptığı günlük hizmetlerinden bir tanesini ifa etmektedir ki bu da, birinci kabartma gibi, geç Hellenistik devir san'atkârlarının bir eseri olsa gerektir. Motif, her ikisinde de aynıdır. Yalnız, işleniş bakımından bu stel, birinciye nazaran daha az itina görmüşe benzemekte ve daha kaba ve basit bir manzara arz etmektedir. Bu bakımdan, birinciye nazaran bu taş, daha muahhar bir zamana bağlamak belki doğru olursa da kitabelerinin mukayesesinde, bu fikir herhalde ikinci plâna düşecektir. Çünkü bunun kitabesi birinciye nazaran daha güzel ve daha klâsiktir. Şu halde birinin kabartma, ötekinin yazı bakımından daha klâsik gibi görünmesi bir hâdisedir. Yalnız bu iki eseri de kıymetlendirip bir zamana, bir devre bağlamak icap ederse, bunların her ikisinin de geç Hellenistik devre maletmek gayet yerinde olur. Birbirine olan tefevvuklarına gelince, bu da bence, bir eskilik, bir yenilikten ziyade, bir atelye, bir ustanın işleyiş farkından ileri gelmiş olsa gerektir.

Kitabesi :

Νάξος Σωσία Χαῖρε .

Tercümesi : "Sosias'ın oğlu Naksos, güle güle (git)".

Bu kitabenin tercümesine dikkat edecek olursak “*Naksos güle güle (git)*” ibaresinin bir Nida Cümlesi olduğunu görürüz. Grekçesinde de aynı ifadeyi bulmamız lâzımdır. Halbuki, yukarıdaki ifade bu mâna varsa da, Naksos kelimesi *Vocativus* yazılacak yerde *Nominativus* olarak yazılmıştır. Maamafih, bu yazılış yanlış sayılmaz; zira, bu şekillere Eski Yunan Edebiyatında da rastlamak mümkündür. Buradaki *Nominativus* hali *Vocativus* mânasında kullanılmıştır, ve kitabelerde de sık sık geçer ¹⁴.

---

¹⁴ Krş. Gustave Mendel, *ayn. es.* III, No. 985.

